

2018

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

NACIONALINIS
EGZAMINŲ
CENTRAS

Vardas, pavardė

Klasė _____

Mokinio kodas

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

SKAITYMAS

6 KLASĖ

Perskaityk tekstą ir atlik užduotis.

Šviečiant žiedams iš po sniego

Leidžiasi sniego kąsniai. Baltas rugpjūčio vidurnaktis. Baltas nuo sniego ir nuo nakties šviesos.

Ore vėl tolimi žąsų balsai. Viena po kitos jų virtinės plasnoja virš pakrantės iškeliaujančių paukščių taku. Ir staiga, man visai netikėtai, žemė sušunka žąsų balsais. Apsidairau. Tupinčių žąsų niekur neregėti.

Vėl sugirgsėjo.

Apeinu aplinkui. Klausia neapgavo. Tikrai čia laukinės baltosios žąsys. Tiktai uždarytos narve. Į žemę sukalti kuolai, ant tų kuolų perkryžiuotos lentos, ant lentų užtrauktas tinklas. Už tinklo, sumynusios purų sniegotį, ant papliurusios žemės – keliolika baltųjų žąsų.

Vargšės belaisvės. Baltosios nakties kalinės... Tai jos, girdėdamos, matydamos išskrendančių laisvųjų sesių virtines, irgi sušuko kelionės balsais – gal turėdamos viltį ištrūkti, o gal iš nevilties, atsisveikindamos.

Tolėliau stovėjusio namelio duris, matyt, tik lengvai privertas, vėjas užkliudė ir atidarė. Einu prie atsivėrusių durų. Gal ir man atsiras vieta sušilti, nusnūsti.

Iš pradžių pamačiau žmogaus ranką, siekiančią durų rankenos, po to ir patį žmogų tarpduryje. Žemą, gerokai kuprotą vyrą ilgais šviesiais plaukais, tokia pat šviesia barzda ir ūsais. Jo akys didelės ir mėlynos.

– Labas vidurnaktis! Iš kur, keliautojau, eini? Ar nenorėtumei sušilti?

Žmogus man pasirodė irgi nepaprastas kaip ir visa ši naktis, pilna baltų burtų ir žiedų šviesos. Vyriškio išvaizda, švelnus balsas irgi turėjo kažkokią paslaptį.

Kambaryje buvo jisai vienas, nors lovos stovėjo kelios. Prie sienos – stalas, ant kurio žvilgėjo mikroskopas, mėgintuvėliai, gulėjo kelios knygos.

Kaip ir visur šiaurėje, jisai neklausinėjo, iš kur aš ir kas, o ėmė nuo viryklės arbatinį, pylė dar šiltos arbatos, dėjo ant stalo duonos, cukraus.

– Pradėjo vėjas girgždinti duris. Norėjau jas užvert. O štai ir svečias! Sakyk, kurion pasvietėn kojos neša?

– Į Raudoną žuvėdrų krantą.

– Oho!.. Toli.

Aš rimtai imu tikėti, kad šis žmogus ypatingas. Jis nė kiek nenustebo, kad noriu pasiekti žuvėdrų krantą. Juk niekas be manęs nežinojo, kad išvis yra toks krantas. Tas fiordo pakraštėlis šalia Purpurinio slėnio net neturi vardo, niekas jo taip nevadina. Bet man regėjosi, kad Purpurinis slėnis gali turėti tik Raudoną krantą, kuriame gyvena vien žuvėdros ir tyla. O jis net nepaklausęs, kur tai yra, sako: „Toli.“ Burtininkas, ne kitaip.

– O jūs... ką čia veikiate? – atsargiai klausiu.

– Aš botanikas. Ir mano draugai botanikai, tik dabar jie iškelia vė į tundrą žolelių pasirinkti. O vardu aš Artūras.

Už lango nei daugiau sutemsta, nei šviesėja. Vis tvyro tokia pat balta naktis, o retos snaigės vis leidžiasi, kartkartėmis paliesdamos stiklą.

Kol gėriau arbatą, Artūras sėdėjo kitame stalo gale, parėmęs alkūnėmis smakrą, žvelgdamas tiesiai į mane, lyg norėdamas įspėti mano mintis. Vėl mačiau, kokios mėlynos jo akys, ir man rodėsi, kad tasai žmogus savyje turi kitą šviesos pasaulį, ne mažesnę negu tasai, baltuojantis už lango.

Artūras atsistoja, užsimeta ant pečių kailinėlius, eina prie durų.

– Žąsys skrenda, – sako jis.

– Ne visi ir paukščiai išskrenda, – sakau Artūrai. – Štai vargšės žąsys tinklo narve...

- Jas iškeps.

Tokie Artūro žodžiai man staigmena. Maniau, gal zoologijos sodui ar šiaip kokiam reikalui tas žąseles sugavę laiko.

- Taip, taip. Papjaus ir iškeps. Kaipgi per šventes be kepsnio...

- Kaip tai?

- Paprastai. Mūsų kaimynai tas žąseles laiko nuosavomis, naminėmis. Sugaudė jas tundroje tada, kai jos šėrėsi¹ ir negalėjo paskristi. Ir mane buvo pasiėmę į tą „medžioklę“. Su visureigiu tai visai nesunku.

Lygioje tundroje tai tikrai nėra sudėtinga. Teko matyti tokias gaudynes. Visureigis kriokia paskui žąsų pulką. Žąsys bėga, kiek įkerta jų paukštinės kojos, mojuodamos nekeliančiais sparnais, vien tik pasišokinėdamos. Žąselės netrunka privargti, o visureigis kriokia paskui, nė kiek nepailsdamas. Nutaikę patogią akimirką, žmonės nušoka nuo visureigio ir puola žąsis kaip lapinai.

- Atsivežę apgyvendino žąseles šiame narve, - vėl sako mano pašnekovas. - Jų sparnų plunksnos netrukus išdygo, sustiprėjo. Galėtų skristi. Sparnai ataugo, laisvės ilgesys irgi auga, vasarai besibaigiant. Bet aplinkui tinklas, vietoje dangaus - irgi vien tinklo akys... Paklausyk, kaip iš širdgėlos šaukia...

Neturiu nė ką sakyti.

Baltos nakties tolin nudainuoja žąsų pulkas.

Artūro galva prikibo sniegulių, o geltoni jo plaukai irgi švyti kaip auksinės aguonos pro sniegą. Jisai pasitaiso ant pečių užsiaustus kailinėlius ir sako:

- Žinai, ko ėjau, kai susitikom tarpdury? Ne, nežinai. Ėjau paleisti paukščių. Tik šovė man tokia mintis, o durys pačios girgžt! Vadinasi, teisingai nusprendžiau.

Kalba jisai kaip eilėmis, aplinkui, po sniegu, tiek daug žiedų... Visa tai taip dera baltai nakčiai...

Ir aš, pasidavęs burtams, sakau:

- Tad eime greičiau!

Kišu ranką kišenėn, ištraukiu savo puikuji, kelionėse nujudusį lenktinį peilį. Per tinklo akis jis eis kaip ugnis.

- Pala... - sustabdo Artūras. - Ne taip, ne taip... Ir atsimink: niekam nė šnipšt!

Artūras suranda „siūlę“, kur palei vieną kuolą tinklo akys sujungtos virvele. Po truputį atknebinėja virvelę, atveria skylę, kad galima būtų prasisprausti narvan.

Artūras įsmunka narvo vidun. Aš lieku prie angos.

Laukiame atskrendant pulko laisvųjų žąsų, tada leisime ir mūsųškes, lai skrenda sykiu.

Vėl atgieda, atšmėžuoja iš tolo paukščiai.

Artūras mikliai stvarsto besiblaškančias žąsis. Čiumpa vieną ir paduoda pro skylę man. Čiumpa kitą - vėl paduoda... O aš jas metu ir metu į orą... Žąsys suplasnoja ir nuskrenda... O jų sparnai, kai juos išskleidžia, tokie patys balti kaip laisvųjų žąsų.

Štai nuplasnojo paskutinė.

Artūras rūpestingai užmazgo virvele tinklo akis - kaip buvo.

- Tegul atrodo, kad žąsys pačios stebuklingai dingo!

Narvas stovi toks kvailai tuščias, neberekalingas...

Ir nebūtų taip atsitikę, jeigu žemė šianakt neturėtų tiek auksinių saulučių. Juk tada ir burtų nebūtų. Tik todėl taip yra, kad sklinda ir sklinda šviesa nuo gėlių iš po sniego...

Iš R. Budrio knygos „Raudonas žuvėdrų krantas“, Vilnius, 1980 m.

¹ Šėrėsi - metė plunksnas.

KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1 Kas yra šio teksto pasakotojas?

- (A) Artūras
- (B) Keliautojas
- (C) Burtininkas
- (D) Botanikas

•

2 Kur vyksta veiksmas?

- (A) Žąsų draustinyje
- (B) Raudoname žuvėdrų krante
- (C) Tolimojoje šiaurėje
- (D) Užburtoje karalystėje

• •

Argumentuok, kodėl taip manai.

3 Koks jausmas apima pasakotoją, pamačius uždarytas laukines žąsis?

- (A) Apsidžiaugia, kad pasiklausys jų balsų.
- (B) Nustemba, kaip gerai padarytas narvas.
- (C) Susirūpina, kad žąsys nesušaltų.
- (D) Nuliūsta, nes žąsys neteko laisvės.

•

4 Kuriuo tikslu pasakotojas ateina prie namelio?

- (A) Paklausti apie uždarytas žąsis.
- (B) Sušilti, pailsėti ir pamiegoti.
- (C) Pasidomėti, ką veikia botanikai.
- (D) Padėti Artūrai paleisti žąsis.

•

5 Kodėl niekas negali žinoti, kur yra Raudonas žuvėdrų krantas?

- (A) Nes jis labai toli.
- (B) Nes tokio kranto nėra.
- (C) Nes žmonės ten dar nebuvo nuvykę.
- (D) Nes jo pavadinimą sugalvojo pasakotojas.

•

6 Ką sako žodžiai: „nei daugiau sutemsta, nei šviesėja“?

- (A) Kad veiksmas vyksta baltųjų naktų metu.
- (B) Kad veiksmas vyksta užburtoje karalystėje.
- (C) Kad prisnigo labai daug sniego.
- (D) Kad kieme dega elektros lemputė.

7 Ką apie Artūrą sako žodžiai: „... ir man rodėsi, kad tasai žmogus savyje turi kitą šviesos pasaulį, ne mažesnę negu tasai, baltuojantis už lango“?

- (A) Kad jo širdis šalta kaip sniegas.
- (B) Kad jo plaukai ir barzda šviesūs.
- (C) Kad jis labai daug žino.
- (D) Kad jis yra taurios sielos žmogus.

8 Įvardyk du dalykus, kurie atskleidžia Artūro svetingumą.

1. _____
2. _____

9 Kurie Artūro žodžiai apie žąsis yra staigmena pasakotojui? Kodėl tai yra staigmena?

10 Kodėl Artūras nutaria paleisti žąsis?

11

Artūras nepasitiki pasakotoju. Jis nieko nepasakoja apie save.

Ne. Artūras kaip tik pasitiki pasakotoju...

Marius sako, jog Artūras pasitiki pasakotoju. Pagrįšk šią Mariaus mintį.

12 Sujunk linijomis atitinkamus meninių raiškos priemonių pavyzdžius ir pavadinimus.

Girgždinti duris	Palyginimas
Žmonės puola žąsis kaip lapinai	Epitetas
Žemė sušunka žąsų balsais	Vaizdingas veiksmažodis
Baltų burtų ir žiedų šviesos	Įasmeninimas

13 Apibūdindamas Artūrą autorius vartoja palyginimą: „geltoni jo plaukai irgi švyti kaip auksinės aguonos pro sniegą“. Pagal kokį požymį autorius palygina plaukus ir aguonas?

- (A) Medžiagą
- (B) Spalvą
- (C) Kvapą
- (D) Formą

14 Užpildyk lentelę, parašydamas, ką iš pateiktų citatų sužinome apie Artūrą.

Citasos	Ką sužinome apie Artūrą?
<i>Prie sienos – stalias, ant kurio žvilgėjo mikroskopas, mėgintuvėliai, gulėjo kelios knygos.</i>	
<i>... jisai neklausinėjo, iš kur aš ir kas.</i>	
<i>Ėjau paleisti paukščių.</i>	

15 Kodėl pasakojime labai svarbu šviesa (šviesi naktis, šviesūs plaukai, baltos žąsys, baltas sniegas, auksinės saulutės)?

- (A) Padeda parodyti įvykių seką.
- (B) Padeda sukurti neįprastą nuotaiką.
- (C) Padeda paaiškinti veikėjų elgesį.
- (D) Padeda suprasti pagrindinį įvykį.

16 Kas nusakoma teksto pavadinimu?

- (A) Teksto tema
- (B) Veikėjo apibūdinimas
- (C) Veiksmo laikas
- (D) Pagrindinis įvykis

Perskaityk tekstą ir atlik užduotis.

Susipažinkime: pilkasis vilkas

Nežinau, ar teko jums miške sutikti vilką – ko gero, ne. Paklauskite kitų ir sužinosite tą patį: nematəm, neregėjom, tik girdėjom apie jį pasakojant. Nieko keista: pilkasis vilkas yra labai atsargus, jautrus, net įžvalgus žvėris. Jis daug geriau už mus orientuojasi gamtoje – savo namuose, žmogų pajunta ir išgirsta anksčiau, nei šis išvysta žvėrį. Nebandykite prieiti prie vilko – jis iš karto išgirs jūsų žingsnių garsą ir akimirksniu pradings. Tačiau vilkas, kaip ir kiti jautrūs girios žvėrys, beveik nepastebi nejudančių, iš aplinkos ryškiai neišsiskiriančių objektų. Jeigu žmogus stovi atsirėmęs į medį ir nejuda, vilkas gali prieiti per keletą metrų.

Mums jis labiausiai primena vokiečių aviganį – tokios pat stačios ausys, panašaus dydžio, net ir spalva panaši. Šuo ir vilkas kilę iš tų pačių protėvių, todėl šie panašumai yra artimos giminystės įrodymas. Tačiau naminiai šunys, kurių veislių – nuo mažiausio iki didžiausio, nuo pliko iki gauruoto – pasaulyje yra apie 800, buvo išvesti, sukurti žmogaus. Vilką – jo dydį, spalvą, kailio tankumą ir net dantų struktūrą – sukūrė gamta. Tai daugelį tūkstančių metų gamtos puoselėtas žvėris.

Vilkas – lieknas, labai dailiai sudėtas, tvirtas žvėris. Jo kojos ilgos, letenos palyginti nedidelės, galva stambi ir ilgasnukė, tačiau snukis visai neprimena smailejančios lapės nosies. Vilko dantys labai stiprūs, jis gali ne tik graužti, bet ir perkąsti tvirtus kaulus. Kailis, ypač žiemą, labai tankus ir šiltas, žvėris gali miegoti atsigulęs ant sniego. Kailis šviesiai pilkas, ant nugaros gali būti vos juosvas, snukis gelsvai rusvas. Uodega didelė, pūkuota. Miegodamas vilkas susiriečia ir uodega prisidengia nosį – taip šilčiau. Vilkų jaunikliai kitokie – iš pradžių jie tamsiai pilki, o uodegos galiukas juodas, vasaros gale, kai jau paauga ir pradeda keliauti su tėvais, tampa panašūs į juos.

Vilkai moka plaukti, kasti urvus, kartais jie netgi lipa į pasvirusius medžius, eina plonu ledu. Tačiau geriausiai vilkai „dainuoja“. Kitą vilką, kaukiantį vakare ar naktį, vilkai girdi už 5 kilometrų – sakoma, kad taip jie susikalba. Šio žvėries kaukimas žmonėms visada kelia jei ne baimę, tai bent savotišką pagarbą. Ne visi pažįsta vilko balsą, ne visi jį girdėję – mat šie žvėrys „dainuoja“ tik vakarais ar naktimis, jų kaukimas aidi 10–15 minučių. Kiekvieno šeimos vilko balsas vis kitoks: senis vilkas kaukia bosu, vilkė jam antrina baritonu. Pernykščiai jaunikliai kaukia aukštesnėm natom, su pertrūkiais, o kaukimą baigia lojimu. Šiūmečiai dar nemoka kaukti, tik cypia plonais balseliais ir inkščia. Vilkų kaukimą senovėje mokėdavo pamėgdžioti medžiotojai – jie išeidavo į mišką, susirasdavo patogią vietą laukti ir sudėję delnus, naudodami vamzdelį ar žibalinės lempos stiklą, imdavo „kalbinti“ vilkus. Kaukimas, pamėgdžiojamas medžiotojo, negali būti tik panašus – jis turi būti toks pat, antraip žvėris iškart supras klastą ir neatsilieps. Jeigu vilkas atsiliepdavo, medžiotojas atsargiai jį „kalbindavo“ ir viliodavo.

Pagal S. Paltanavičiaus knygą „Vilkai“, Vilnius, 2012 m.

KLAUSIMAI IR UŽDUOTYS

1 Kas rodo, kad vilkas ir šuo yra kilę iš tų pačių protėvių?

- (A) Veislių gausumas.
- (B) Išvaizdos panašumas.
- (C) Gyvenimo būdas.
- (D) Elgesys su žmogumi.

•
□

2 Kokią miško žvėrimis būdingą savybę pamini autorius?

•
□

3 Autorius teigia, kad geriausiai vilkai „dainuoja“. Pažymėk varnele (✓), kurie du faktai iš išvardytų patvirtina tokį jo teiginį.

- Žmonės bijo vilkų kaukimo.
- Kaukiantys vilkai vienas kitą girdi už 5 kilometrų.
- Kiekvieno šeimos vilko balsas vis kitoks.
- Vilko balsas sunkiai atpažįstamas.

• •
□

4 Kodėl retai kada galima išgirsti vilkų „dainavimą“? Nurodyk dvi priežastis.

1. _____
2. _____

• •
□

5 Ko reikia, kad kaukimą mėgdžiojantis medžiotojas prisiviliotų vilką?

- (A) Pamėgdžiojamas kaukimas turi būti labai garsus.
- (B) Reikia mėgdžioti įvairaus amžiaus vilkų balsus.
- (C) Garsai turi būti visiškai tokie patys kaip vilko.
- (D) Pamėgdžiojant reikia būti arti vilko.

•
□

6 Kuo, autoriaus nuomone, vienas už kitą pranašesni vilkas ir žmogus?

Vilkas pranašesnis už žmogų tuo, kad _____

Žmogus pranašesnis už vilką tuo, kad _____

• •
□